

ANDREI FILOTTI

DE PESTE MĂRI ȘI ȚĂRI
Amintiri din viața diplomatică
de odinioară

Prefață de
Filip-Lucian Iorga

Postfață de
Mircea Filotti

PREFATĂ

*I*n cei deja cinci ani de existență, colecția „Istorie cu blazon” a încercat ca, pe lângă restituiri și reeditări, să scoată la lumină cât mai multe mărturii inedite despre lumea vechilor elite românești dinaintea instaurării regimului comunist. Un loc aparte îl ocupă acele mărturii scrise de urmași ai familiilor „nobile și notabile” cu care suntem contemporani. Sunt mărturii de primă mână, esențiale pentru înțelegerea istoriei recente a României.

Veți citi în continuare o mărturie excepțională, plină de prețioase detalii și scrisă foarte bine, cu simț critic și umor. Lumea în care vom călători este cea a diplomației din preajma și din timpul celui de-al Doilea Război Mondial. O diplomație a gentilomilor care avea să se lovească de cinismul și de cruzimea ideologiilor totalitare care au însângerat Europa.

Autorul, Andrei Filotti, născut în anul 1930, locuiește în Statele Unite ale Americii și este inginer. Nu un inginer oarecare, ci unul dintre cei mai valoroși specialiști români în domeniul gospodăririi apelor, fost șef de proiect al Planului General de Amenajare a Apelor din România și coordonator al studiilor pentru realizarea de baraje, canale sau lucrări de combatere a inundațiilor. A predat

primul curs de gospodărire a apelor din învățământul universitar românesc, în cadrul Institutului Agronomic din București. După ce s-a stabilit în Statele Unite ale Americii, a fost consilier tehnic șef al Secretariatului General al Organizației Națiunilor Unite din New York. A coordonat asistența tehnică în domeniul hidrotehnic în diferite țări în curs de dezvoltare și a lucrat în proiecte de combatere a corupției în activitățile de investiții guvernamentale.

Carierea lui Andrei Filotti demonstrează că aristocrația și meritocrația nu se exclud, ci dimpotrivă. Rădăcinile adânci în istoria țării nu scutesc de efort, ci sunt o obligație în plus pentru cel dornic să-și onoreze înaintașii. Cel mai îndepărtat strămoș pe care Andrei Filotti îl poate documenta este cneazul Dragoș din Giulești, atestat la finele secolului al XIII-lea. Urmează un lung șir de aristocrați maramureșeni și de boieri, mazili și răzeși moldoveni din neamuri precum Jora, Mișihănescu, Balaban, Tașcă. Apropiindu-ne de epoca noastră, Andrei Filotti este strănepot în linie directă atât al doctorului Iacob Felix (1832–1905), medic-șef al Capitalei, vicepreședinte al Academiei Române, cât și al istoricului și scriitorului Anghel Demetrescu (1847–1903). Familia Filotti este cea care a dat-o, printre alții, pe marea actriță Maria Filotti (1883–1956).

Bunicul matern al lui Andrei Filotti, Gheorghe Tașcă (1875–1951), a fost ministru al Industriei și Comerțului în guvernul Nicolae Iorga (1932), rector al Academiei de Înalte Studii Comerciale și Industriale din București (actuala ASE), ministru plenipotențiar al României la Berlin, și a murit în închisoarea Sighet, ca deținut politic în timpul regimului comunist. Tatăl lui Andrei Filotti, jurnalistul și scriitorul Eugen Filotti (1896–1975), a continuat dinastia de diplomați, reprezentând România

la Liga Națiunilor, și ulterior a fost ministru plenipotențiar al țării în Turcia (1935–1936), Grecia (1936–1938), Bulgaria (1938–1940) și Ungaria (1941–1944). Prin acțiunile lui din Ungaria, Eugen Filotti a reușit să salveze de la moarte mii de evrei din Transilvania ocupată de regimul amiralului Horthy. Între 1944 și 1945, Eugen Filotti a fost secretar general al Ministerului Afacerilor Străine, după care s-a ocupat de pregătirea poziției României la Conferința de Pace de la Paris.

Andrei Filotti ne vorbește despre familia lui, ne este călăuză printre pasionantele ramificații genealogice, ne permite agreabile răgazuri la moșia de familie de la Pochidia. Reușește apoi să păstreze intactă experiența copilului care a trăit în vârtoarea istoriei, ne poartă la Istanbul, Atena, Sofia și Budapesta, pe urmele misiunilor diplomatice ale tatălui său. Observațiile sunt exacte, detaliile bogate, povestea curge cu farmec și, pasionați de scriitură, învățăm despre mecanica diplomației epocii, despre cum era privit „celălalt”, despre felul în care erau educați copiii de diplomați, dar și cum se jucau, ce vizitau, cum sărbătoreau sau ce le plăcea să mănânce. Fresca grandioasă și deseori sumbră a „marii istorii” se întretese cu detaliile în filigran ale „micii istorii”, ale vieții de zi cu zi, atât de importante pentru o autentică înțelegere a trecutului.

Calitățile cărții lui Andrei Filotti nu se opresc însă la evocarea amănunțită. Nu este doar efort de memorie în scrisul său, ci și efort de reflecție. Amintirile și impresiile copilului ne sunt oferite cu tandrețe și generozitate, dar autorul îndrăznește și analiza critică a istoriei pe care a trăit-o. Rezultă o carte care ne ajută, în același timp, să simțim și să înțelegem, să trăim istoria prin ochii unui copil de acum 70–80 de ani și să reflectăm asupra ei împreună cu autorul însuși.

Cartea pe care o veți citi spune, cu siguranță, povestea sfârșitului unei lumi, al unui stil, al unei etici. Este vorba despre lumea diplomației aristocratice, despre lumea diplomaților gentilomi. Și totuși, eleganța, umanismul, patriotismul și spiritul de sacrificiu al acestor diplomați gentilomi rămân un model și pentru lumea noastră. Iar istoria ilustrelor familii din care descinde Andrei Filotti trăiește un nou moment de strălucire grație acestei cărți.

FILIP-LUCIAN IORGA

PROLOG

opilăriile sunt în multe privințe asemănătoare. Indiferent de condițiile de viață, toți copiii trebuie să treacă printr-un proces de cunoaștere a lumii în care vor trebui să trăiască și de învățare a modului în care să se adapteze la această lume. Totuși, fiecare copilărie este diferită, fiind influențată de condițiile de trai în care această copilărie are loc, condiții care sunt determinate de o mulțime de factori, de situația materială, de mediul social, de condițiile geografice și de multe altele. Un factor determinant îl constituie cel al familiei în care crește copilul, care determină îndrumările și învățăturile pe care fiecare copil le primește.

Nenumărate lucrări literare și științifice se ocupă de copilăriile din medii diferite și prezintă modul în care condițiile din perioada copilăriei au influențat viața ulterioară a copiilor, concepția lor despre lume și despre viață, preferințele lor, diferitele lor convingeri și, ca o consecință, cursul vieții fiecărui individ. Totuși, puține dintre aceste lucrări se ocupă de un grup, poate extrem de restrâns, dar cu condiții de viață în multe privințe cu totul diferite, anume cel al copiilor de diplomați.

Deși este utilizată în multe alte sensuri, diplomația este definită ca arta și practica de a purta negocieri internaționale între împuțerniciți ai unor națiuni. Prin însăși definirea obiectului activității lor, diplomații se orientează mai mult spre relațiile internaționale, spre problemele din exteriorul propriei țări și de foarte multe ori își desfășoară activitatea în străinătate. Inerent, preocupările copiilor acestor diplomați se vor desfășura în condiții mult diferite de cele ale copiilor ai căror părinți trăiesc în țara lor și sunt interesați, în primul rând, de ceea ce se petrece acasă. Intenția volumului de față este de a ilustra, pe baza experienței proprii, modul în care copilăria petrecută într-un mediu diplomatic a influențat modul meu de gândire.

De cele mai multe ori, dezvoltarea intelectuală a copiilor este influențată în măsură determinantă de părinți, bunici și câteva rude din familia apropiată. La rândul lor, aceștia au fost și ei îndrumați de strămoșii lor, astfel încât, direct sau indirect, în măsură mai mare sau mai mică, în arierplan, se manifestă influența pe mai multe generații a familiei, care la rândul ei a influențat concepțiile pe care copiii le învață de la părinți. Trebuie evitate generalizările, aceste influențe putând fi extrem de puternice în unele familii, pe când în altele pot fi total ne semnificative. Nu am nicio intenție de a face judecăți de valoare, de a afirma sau a demonstra că asemenea influențe au un rol pozitiv sau negativ. Dar, pentru a înțelege modul în care s-a desfășurat propria copilărie, am considerat necesar să prezint și acest arierplan familial. De aceea, mi-am propus să dezvolt, într-o primă parte, povestea diferitelor ramuri ale familiei din care am ajuns să fac parte, fiecare ramură fiind cea a unuia dintre bunicii mei. Voi căuta să prezint unele aspecte ale familiei bunicului meu patern, Nicolae Filotti, și ale familiei bunicii paterne, Aurelia Felix, pentru a continua

apoi cu familia bunicului meu matern, Gheorghe (Iorgu) Tașcă, și a bunicii materne, Cordelia Demetrescu.

Adeseori, în special în secolele trecute, căsătoriile aveau loc frecvent între membrii unor familii cu o situație socială și materială asemănătoare, astfel încât, în prezentarea istoriei diferitelor ramuri ale arborelui genealogic, apăreau foarte multe similitudini. În cazul familiei mele, cele patru ramuri sunt cu totul diferite și presupun că tocmai această diversitate a avut o influență asupra modului meu de a gândi. În orice caz, prezentarea istoricului celor patru ramuri a căutat să illustreze tocmai o atare diversitate.

Prezentând, în partea a doua a volumului, copilăria mea, nu am putut să fac abstracție de situația politică internațională din perioada copilăriei și adolescenței mele. Probabil, tocmai din cauza mediului în care trăiam, am putut urmări decăderea funcției diplomatice, de la rolul preponderent pe care îl căpătase în timpul Conferinței de Pace de la Versailles, diminuat pe măsură ce se apropia cel de al Doilea Război Mondial, până la dispariția totală a noțiunii de diplomație, în sensul ei clasic, la sfârșitul războiului. Intenția nu este de a analiza această involuție, ci doar de a ilustra modul în care a fost percepută în perioada propriei copilării și adolescențe. Inevitabil, va apărea o comparație între realitatea pe care o percepeam cu ceea ce învățam la școală sau acasă, dar ajungeam să constat discrepanțe, din ce în ce sporite, între ce vedeam că se petrece în jurul meu și așa-zisa realitate prezentată în manualele școlare.

Poate că, având în vedere vârsta mea, aveam o tendință de a simplifica lucrurile. Însă pe măsură ce înaintam în vârstă, în lumea agitată în care trăiam, în loc să ajung la o înțelegere mai bună a ceea ce se întâmpla, ajungeam adesea să găsesc că lumea oamenilor adulți era în fond irațională. Eram probabil mai interesat de problemele internaționale

decât colegii mei de liceu. Dar nedumeririle mele se accentuau din ce în ce, chiar mai mult după terminarea ostilităților. Mi se spunea că în perioada războiului toate deciziile erau luate de regimurile totalitare și că totul urma să se schimbe odată cu atingerea unei lumi pașnice și a unei noi ere democratice, în care dorințele și interesele diferitelor națiuni, mari sau mici, sunt luate în considerare. Aflasem că înainte de război trăisem într-o lume care fusese făurită prin aplicarea, poate imperfectă, a tezelor președintelui Wilson, în care toate problemele internaționale se rezolvau pe calea unor tratative diplomatice deschise, fără niciun fel de înțelegeri secrete, și că, în lumea de după război, se vor îndrepta erorile din trecut și se va reajunge într-o lume ameliorată. Dar, în același timp, aflam că avusese loc Conferința de la Ialta în care trei conducători ai lumii democratice luaseră toate hotărârile importante. Poate că nu înțelegeam toate implicațiile, dar contradicțiile nu puteau să nu-mi sară în ochi. Ceea ce vedeam că se întâmplă în lume îmi amintea poezia lui Grigore Alexandrescu, pe care o învățasem la școală, în special versul: „Că voi egalitate, dar nu pentru căței”¹.

Învățasem la școală despre diferite tratate de pace, încheiate între state care fuseseră în război. Nu puteam fi complet străin de acțiunile legate de tratatele de pace de la Paris din 1947, dar din elementele pe care le aflam, ceea ce se întâmpla mi se părea complet lipsit de cea mai elementară logică, punct de vedere pe care, de altfel, nu mi l-am schimbat nici după 70 de ani. În mentalitatea mea de adolescent credeam, așa cum învățasem la școală,

---

¹ Fabula *Câinele și cățelul*, versul citat face parte din ultimele patru versuri: „... «Că nu iubesc mândria și că urăsc pe lei,/ Că voi egalitate, dar nu pentru căței.»/ Aceasta între noi adesea o vedem,/ Și numai cu cei mari egalitate vrem”.

că tratatele de pace se semnau între state care se aflaseră în conflict. Nu vedeam de ce România trebuia să semneze un tratat de pace cu țări ca Noua Zeelandă și să accepte, fără drept de apel, pretențiile acestei țări, când în tot timpul războiului nu aflasem niciodată că ar fi existat o confruntare între un soldat român și unul neozeelandez. Deoarece trăisem la Budapesta în perioada războiului, eram interesat de relațiile româno-maghiare. Deși știam că, după 23 august 1944, trupele maghiare au intrat pe teritoriul român și că avusese loc bătălia de la Păuliș, deci România și Ungaria fuseseră indubitabil în război, am aflat că nu s-a semnat niciun tratat de pace între cele două țări și că, la Conferința de Pace, nici măcar delegațiile acestora nu se întâlneau vreodată, decât eventual să se salute pe culoarele palatului unde avea loc conferința. În cele din urmă, am aflat că în tratatele de pace separate semnate de România și Ungaria cu țări ca Africa de Sud sau India era trecută o clauză precizând că starea de război între România și Ungaria încetează. Nu ar fi fost mai logic să aibă loc negocieri directe, decât să se facă apel la traducători de hindi sau swahili pentru medierea conflictului armat româno-maghiar? Mai ciudat, România a semnat și un tratat de pace cu Cehoslovacia, deși nu fusese în război cu aceasta, un stat care nu a existat nicio zi din întreaga perioadă în care România a luptat pe front. Cehoslovacia fusese dezmembrată în 1938. Mai mult, știam perfect că ostașii români nu se duseseră în Munții Tatra ca să se antreneze pentru schi, ci pentru ca să participe la eliberarea Cehoslovaciei, deci, după logica mea puerilă, acționasem ca aliați. De ce se semnau tratate de pace între aliați era greu de înțeles. Evident, o lume bizară, pe care o vedeam irațională, illogică, absurdă. Nu cred că alți tineri din generația mea se preocupau de asemenea aspecte.

Viața diplomatică existentă în perioada antebelică nu a mai apărut niciodată și diplomația ca profesie a dispărut, fiind înlocuită cu o activitate de politică externă din care tocmai punctele principale ale diplomației – negocierea și dialogul – au fost eliminate. Este un aspect pe care nu intenționez să îl analizez, ci doar să îl prezint, ilustrându-l așa cum îl percepeam atunci.

După Conferința de Pace de la Paris, preocupările diplomatice ale familiei au dispărut, fiind înlocuite cu preocupările, mult mai plebeie, ale vieții zilnice interne, care devenea din ce în ce mai dificilă. Aceste greutăți au fost resimțite și de multe alte persoane din familie sau cu care am fost în contact și am încercat să le amintesc și pe acestea, deoarece ilustrează afectarea multora dintre rudele mele sau dintre persoanele cu care eram în contact.

În noile condiții politice din țară, a fi făcut parte din clasa diplomatică devenea un păcat care trebuia ispășit. Am căutat să închei descrierea copilăriei în lumea diplomatică prin prezentarea anumitor aspecte ale acestei ispășiri, deși ea se extinde dincolo de sfera copilăriei sau a adolescenței. Însă ea ilustrează un caracter al modului de gândire al diplomaților de odinioară, care erau pregătiți tocmai ca să înfrunte adversități și să găsească modalități de a le depăși, mod de gândire pe care părinții ni l-au transmis și nouă, copiilor. Și acest spirit ne-a dat tăria de a ne lupta cu adversități, fără îndoială de alt ordin, dar pe care am reușit în cele din urmă să le învingem.

Din copilăria mea în lumea diplomatică am mai rămas cu o învățătură care mi-a fost de folos în cursul vieții. Conflictelor dintre națiuni sunt determinate de factori conjuncturali, legați de politică. Dar nu există conflicte inerente și ireconciliabile între națiuni, iar rolul diplomației este tocmai de a pune accentul pe factorii care duc la înțelegere.

CAPITOLUL 5

ÎNTREG ALIOTMANUL

Voi începe povestirea dintr-o zi din vara anului 1929, când tatăl meu, Eugen Filotti (pe care noi, copiii, îl numeam Papi) a venit la moșia bunicului meu, Gheorghe Tașcă (pe care tot noi, copiii, îl numeam Opapa), de la Pochidia, județul Tutova, cu intenția de a cere mâna mamei mele, Elisabeta Tașcă, cunoscută mai mult sub numele de Flory și pe care o numeam Mami. Deși nu avea intenția să stea decât câteva zile, șederea s-a prelungit, deoarece trebuia găsită o zi fastă pentru a face cererea. Nici mama, nici bunica, pe care o numeam Omama (spre deosebire de bunica paternă, pe care o numeam Omi), nu erau superstițioase, dar trebuiau totuși respectate credințele locale. Zilele de 7, 9 și 13 erau categoric de prost augur, vinerea era absolut prohibită și era bine cunoscut că marțea erau trei ceasuri rele, superstiția datând încă din perioada cuceririi Constantinopolului de către sultanul Mehmed al II-lea, într-o zi de marți a anului 1453, cele trei ceasuri rele reprezentând cele trei atacuri ale forțelor otomane împotriva bizantinilor. În sfârșit, în ziua de 14 august tata a reușit să o ceară în mod formal pe mama în căsătorie. La 1 martie 1928, tata fusese numit Director al Presei și

Informațiilor în cadrul Ministerului Afacerilor Străine și, în această calitate, trebuia să-l susțină pe Nicolae Titulescu, reprezentantul permanent al României la Liga Națiunilor. Sosind cu o săptămână întârziere la Geneva, tata i-a explicat lui Titulescu că motivul întârzierii l-a constituit cererea în căsătorie, iar Titulescu, aflând cine urma să fie mireasa, a fost de acord cu alegerea și a considerat întârzierea justificată. Nunta s-a oficiat în luna noiembrie la Biserica Amzei din București, naș fiind Gheorghe Mironescu, în acel moment Ministru al Afacerilor Străine.

În vara anului 1930, bunicul meu a fost numit ministru plenipotențiar al României la Berlin. Gheorghe Tașcă era profesor de economie politică și fusese rectorul Academiei de Înalte Studii Comerciale din București. Deși nu era diplomat de carieră, el fusese trimis la Berlin pentru negocieri economice cu Germania. În 1930 începuseră să se resimtă și în România efectele crizei economice care debutase la 29 octombrie 1929 în Statele Unite. Autoritățile române considerau că o parte din efectele negative ar putea fi atenuate prin încheierea unui tratat economic, în care Germania acorda României Clauza națiunii celei mai favorizate, în anii 1930 această clauză făcând obiectul unor tratate bilaterale.

Nașterea mea fiind așteptată în octombrie, bunica a profitat de prezența în Germania pentru a angaja o bonă care să aibă grijă de mine. După ce a discutat cu mai multe candidate, a angajat-o pe Rita Bruncken, o tânără asistentă medicală din Duisburg, specializată în puericultură, care era dispusă să vină în România. Atât eu, cât și, mai târziu, sora mea Domnica, o numeam Detta, pe când restul membrilor familiei i se adresau cu Schwester Rita. Apoi, pe când Detta își făcea pregătirile pentru a veni în

România, bunicii mei au plecat din Berlin la București să asiste la fericitul eveniment. Aflând că eram în întârziere, bunicii au considerat oportun să se repeadă până la Pochidia, să vadă cum se încheiaseră lucrările agricole. Însă la o zi după ce au ajuns la moșie, au primit o telegramă din București, de la tata, informându-i că mama fusese dusă la maternitate, astfel încât s-au urcat imediat în tren pentru a se întoarce. În 1930 trenul accelerat principal circula pe linia Cernăuți-București. O altă garnitură circula de la Iași până la Mărășești, unde sosea cu aproximativ o oră înainte de trenul de la Cernăuți, pentru a permite transbordarea călătorilor. Pe când bunicii mei așteptau în restaurantul gării Mărășești, bunicul observă un tânăr care umbla prin gară strigând: Domnu Ministru Tașcă! Bunicul a aflat că era căutat urgent la telefonul șefului de gară și la telefon era Constantin Dornescu, prefectul județului Tutova, care îl felicita: „Coane Iorgule, tocmai am fost anunțat din București, ai un nepot, să-ți trăiască!” Bunicul, născut la Bălăbănești, era cunoscut cu numele de Iorgu la nord de Milcov și cu numele de Gheorghe în Muntenia, și această diferențiere s-a menținut strict cât timp a trăit. Bunica a avut imediat o durere de cap și a cerut ospătarului să-i aducă un ceai. În anele familiei, ceaiul de la Mărășești era citat drept cel mai groaznic ceai pe care bunica mea l-a băut vreodată. Este drept că bunica era obișnuită să bea ceaiul după cel mai riguros tipic britanic, utilizându-se doar ceai englezesc Lipton, servit dintr-un ceainic cu apă clocotită.

Între timp, bunica mea paternă, Omi, și cu tata reușiseră să se ocupe de evenimentul venirii mele pe lume. După vreo două săptămâni a sosit și Detta din Germania, luându-mă în primire. Botezul meu a fost organizat cu mult fast în ziua de 14 aprilie a anului următor. A fost

un eveniment social, cu ocazia căruia bunicii mei au organizat o mare recepție, la care au participat mulți dintre cunoscuții lor. Cu acest prilej s-a întocmit un document pe care l-au semnat toți participanții. Originalul a fost reținut de autorități când am fost evacuați din casă în 1950, textul fiind însă consemnat în memoriile bunicului meu:

„În al unu mie nouă sute trei-zeci și unulea an de la Nașterea Mântuitorului lumii, în a 14-a zi a luni lui April, Marți, în cea de a treia zi a sărbătoririi Învierii Domnului, botezatu-s-a în Christos și la religia creștină ortodoxă, pruncul Andrei Gheorghe, fiul lui Eugen Filotti, Directorul General al Presei, și al Doamnei Elisabetha Filotti, născută Tașcă.

Săvârșitu-s-a taina botezului prin mijlocirea bunicului pruncului, profesorul universitar Gheorghe Tașcă, ministru plenipotențiar și trimis extraordinar al Majestății Sale Regelui României la Berlin.

Semnați: Gheorghe Tașcă, Cordelia Tașcă, Eugen Filotti, Elisabetha Filotti, Virgil Madgearu Ministru de Industrie, N. Basilescu Decanul Facultății de Drept din București; Dinu Arion, Radu Rosetti, Preot N. Marinescu, A. Chemale; G. Flaișlen; N. Vasilescu-Karpen, Rectorul Școlii Politehnice; D-na Poenaru Doamnă de onoare a M. S. Reginei Elisabeta; General Corneliu Felix, Dr. Rudolph Scheller, Mircea Filotti, Petre Ștefănescu, Paul Horia Suci, Georgetta Tașcă, Zoe Goleșcu, Esthera Goleșcu, Ioana Goleșcu, Christina Tuduri; D. Lahovary, Elena Lahovary; Gabriela Herescu, Maria Păcleanu...

Primul an al existenței mele s-a desfășurat fără niciun fel de incidente. Tata era însă îngrijorat de sănătatea mea, deoarece bunicul patern, Nicolae Filotti, murise de tuberculoză, când tata nici nu împlinise 2 ani, și, în acea vreme, exista convingerea că predispoziția spre anumite boli este ereditară, sărindu-se peste o generație. Când am împlinit

CUPRINS

PREFAȚĂ	5
PROLOG	9
PARTEA I — FAMILIA	15
CAPITOLUL 1 FILOȚII	17
CAPITOLUL 2 FELICȘII	56
CAPITOLUL 3 TĂȘCULEȘTII	69
CAPITOLUL 4 DEMETRIEȘTII	112
PARTEA A II-A — VIAȚA DIPLOMATICĂ	125
CAPITOLUL 5 ÎNTREG ALIOTMANUL	127
CAPITOLUL 6 THALASSA! THALASSA!	173
CAPITOLUL 7 DIN MOȘIA STRĂMOȘEASCĂ NICIO BRAZDĂ NU VOM DA	226
CAPITOLUL 8 AVEAM O ȚARĂ SCUMPĂ ȘI MÂNDRĂ	323
CAPITOLUL 9 SĂ-NCEAPĂ AL LUMII VECHI APUS!	391
CAPITOLUL 10 LUNGUL DRUM AL ZILEI CĂTRE NOAPTE	511
EPILOG	563
POSTFAȚĂ — ELEGIE LA MOARTEA UNEI CASE	589
ANEXE	599